

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань *07 "Управління та адміністрування"*
Спеціальність *073 "Менеджмент"*
Освітній рівень *другий (магістерський) рівень*
Освітня програма *Управління фінансово-економічною безпекою*

Статус дисципліни *обов'язкова*
Мова викладання, навчання та оцінювання *українська*

Завідувач кафедри
Міжнародних економічних відносин

Ірина ОТЕНКО

Харків
2022

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин

Протокол № 1 від 31.08.2022 р.

Розробник:
Іващенко Г. А. к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни:

Здатність підприємства до своєчасного виконання антикризових заходів, ефективного функціонування та динамічного розвитку є індикатором економічної безпеки підприємства. Тому, обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки є надзвичайно актуальною проблемою, яка потребує вирішення та перебуває у просторі підвищеної уваги вітчизняних і закордонних науковців та спеціалістів з фінансово-економічної безпеки.

Вивчення дисципліни дає можливість студентові набути досвіду проведення оцінювання та аналізу рівня економічної безпеки підприємства, регіону, галузі, України; виявлення особливостей ведення «чорної» бухгалтерії на підприємстві; розроблення інформаційно-аналітичне забезпечення перевірки надійності контрагентів; виявлення шахрайства з фінансовою звітністю; перевірки достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Мета навчальної дисципліни: отримання знань про використання теоретико-методичних основ обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки для формування навичок розробки практичних рекомендацій щодо виявлення загроз, зниження ризиків та розробки антикризових заходів на макро-, мезо- та мікро-рівнях.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	1М
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	Іспит

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Пререквізити	Постреквізити
Інформатика	Конкурентний аналіз та конкурентна розвідка
Політекономія	Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки
Мікроекономіка	Основи наукових досліджень
Макроекономіка	
Бухгалтерський облік	
Менеджмент	
Статистика	
Аналіз господарської діяльності	
Маркетинг	

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
ЗК3. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій	РН2. Ідентифікувати проблеми в організації та обґрунтовувати методи їх вирішення
ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)	РН6. Мати навички прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень в непередбачуваних умовах, враховуючи вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність
ЗК2. Здатність до спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності)	РН7. Організовувати та здійснювати ефективні комунікації всередині колективу, з представниками різних професійних груп та в міжнародному контексті
СК5. Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління	РН8. Застосовувати спеціалізоване програмне забезпечення та інформаційні системи для вирішення задач управління організацією
СК6. Здатність формувати лідерські якості та демонструвати їх в процесі управління людьми	РН10. Демонструвати лідерські навички та вміння працювати у команді, взаємодіяти з людьми, впливати на їх поведінку для вирішення професійних задач
СК8. Здатність використовувати психологічні технології роботи з персоналом	
СК3. Здатність до саморозвитку, навчання впродовж життя та ефективного самоменеджменту	РН11. Забезпечувати особистий професійний розвиток та планування власного часу
СК5. Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління	РН12. Вміти делегувати повноваження та керівництво організацією (підрозділом)
ЗК3. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій	РН13. Вміти планувати і здійснювати інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення організації (підрозділу)
СК11. Здатність до формування соціально-психологічного, методичного та обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-економічною безпекою підприємства.	РН14. Вміти формувати соціально-психологічне, методичне та обліково-аналітичне забезпечення управління фінансово-економічною безпекою підприємства

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 Проведення оцінки та аналізу стану економічної безпеки

Тема 1. Теоретичні основи обліково-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки

- 1.1. Поняття «обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки».
- 1.2. Складові обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки.
- 1.3. Обліково-аналітична інформація в забезпеченні економічної безпеки.

Тема 2. Методичний інструментарій обліково-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки

- 2.1. Методи оцінювання економічної безпеки на міжнародному рівні.
- 2.2. Аналітичний інструментарій забезпечення економічної безпеки на макро-рівні.
- 2.3. Методичний інструментарій до оцінювання економічної безпеки на мезо-рівні.
- 2.4. Інструментарій оцінювання економічної безпеки на мікро-рівні.

Тема 3. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки організації

- 3.1. Оцінка та діагностика фінансово-економічного стану та фінансово-економічної стійкості організації.
- 3.2. Перевірка фінансових та виробничих можливостей потенційних контрагентів.
- 3.3. Оцінювання та аналіз економічної безпеки організації.

Змістовий модуль 2. Технологія обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки

Тема 4. Перевірка достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності

- 4.1. Інформаційні джерела обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки.
- 4.2. Виявлення симптомів викривлення фінансової звітності.
- 4.3. Перевірка правильності списання та оприбуткування товарно-матеріальних цінностей.
- 4.4. Шахрайство при проведенні обліку персоналу.
- 4.5. Виявлення махінацій при розрахунках з контрагентами.

Тема 5. Виявлення шахрайства з фінансовою звітністю

- 5.1. Шахрайство при проведенні обліку персоналу.
- 5.2. Виявлення махінацій при розрахунках з контрагентами.

Тема 6. Запобігання фальсифікації даних бухгалтерського обліку

- 6.1. Професійні ризики бухгалтера в системі економічної безпеки підприємства.
- 6.2. Спеціальні методи перевірки достовірності наданої облікової інформації.
- 6.3. Дії спеціаліста з фінансово-економічної безпеки при виявленні випадків шахрайства з даними бухгалтерського обліку.
- 6.4. Проведення службового розслідування на основі виявлених викривлень даних бухгалтерського обліку.

Методи навчання та викладання

Методи навчання, спрямовані на активізацію та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти. При викладанні дисципліни використовуються: проблемні лекції (тема 5), експрес-опитування (теми 1, 2, 6), індивідуальні опитування (теми 1, 6), дискусії (теми 4, 5), презентації (теми 4, 6), робота в малих групах (теми 2, 3), індивідуальна дослідницька робота під час підготовки есе, або наукової статті (тема 4) та курсової роботи.

Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні та практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою.

Контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних та практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту складати іспит, – 35 балів);

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу (максимальна сума – 40 балів, мінімальна сума, після отримання якої вважається, що студент склав іспит – 25 балів).

Поточний контроль включає оцінювання роботи студентів під час:

лекцій: опитування за умови відповіді студентом на поставлені викладачем питання, які свідчать про ступінь засвоєння лекційного матеріалу.

Активна робота на парі, зокрема, на практичному занятті передбачено по 6 балів. Максимальна кількість балів за активну роботу на парі, зокрема, на практичних заняттях 12 балів.

На практичних заняттях проводяться опитування. Максимальна кількість балів за опитування на практичних заняттях складає 6 балів.

Поточна контрольна робота максимально оцінюється в 5 балів. В контрольній роботі передбачено 1 теоретичне питання та 2 практичних завдання. Теоретичне питання оцінюється в 1 бал. Практичні заняття оцінюються по 2 бали кожне максимально. Контрольних робіт передбачено 2. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за дві контрольні роботи складає 10 балів.

Написання есе, або наукової статті. Для написання есе розроблено теми та вимоги. Максимальна кількість балів за написання есе, або наукової статті 10.

Колоквіум максимально оцінюється в 7 балів. При написанні колоквіуму передбачено передбачено 1 теоретичне питання та 3 практичних завдання (стереотипне, діагностичне та евристичне). Теоретичне питання оцінюється в 1 бал. Стереотипне завдання оцінюється в 1 бал, діагностичне – 2 бали, евристичне – 3 бали максимально.

При поточному контролі знань на практичних заняттях студенти можуть отримати максимально 47 балів.

самостійної роботи:

презентація результатів творчого завдання максимально оцінюються в 6 балів.

домашні завдання. Передбачено 1 домашнє завдання з максимальними оцінкою 7 балів. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за домашні завдання складає 7 балів.

За самостійну роботу студенти можуть отримати максимально 13 балів.

Підсумковий контроль:

знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Кожен екзаменаційний білет складається з 10 тестових запитань та 3 практичних задач (ситуаційної, діагностичної та евристичної).

Практичні завдання передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень підготовки і компетентності студента з навчальної дисципліни.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний контроль впродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Форми оцінювання та розподіл балів наведено в таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал	
1	2	3	4	5	
<i>Аудиторна робота</i>					
Тема 1. Теоретичні основи обліково-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки	Лекція	Лекція за питаннями: 1.1. Поняття «обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки». 1.2. Складові обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки. 1.3. Обліково-аналітична інформація в забезпеченні економічної безпеки.	Експрес-опитування		
	Практичне заняття	Обліково-аналітична інформація в забезпеченні економічної безпеки.	Індивідуальне опитування		
	<i>Самостійна робота</i>				
	Питання та завдання для самостійного опрацювання	Пошук, підбір та вивчення літературних джерел за тематикою заняття. Створення словника за видами безпеки.	Перевірка домашніх завдань		
<i>Аудиторна робота</i>					
Тема 2. Методичний інструментарій обліково-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки	Лекція	Лекція за питаннями: 2.1. Методи оцінювання економічної безпеки на міжнародному рівні. 2.2. Аналітичний інструментарій забезпечення економічної безпеки на макро-рівні. 2.3. Методичний інструментарій до оцінювання економічної безпеки на мезо-рівні.	Активна робота на парі		
	Практичне заняття	Методичний інструментарій до оцінювання економічної безпеки на мезо-рівні	Активна робота на парі		
	<i>Самостійна робота</i>				
	Питання та завдання для самостійного опрацювання	Пошук, підбір та вивчення літературних джерел за тематикою заняття. Систематизація та критичний аналіз літературних джерел	Перевірка домашніх завдань		
<i>Аудиторна робота</i>					
Тема 2. Методичний інструментарій обліково-аналітичного забезпечення	Лекція	Лекція за питаннями: 2.3. Методичний інструментарій до оцінювання економічної безпеки на мезо-рівні. 2.4. Інструментарій оцінювання економічної безпеки на мікро-рівні	Експрес-опитування		
	Практичне заняття	Інструментарій оцінювання економічної безпеки на мікро-рівні	Активна робота на парі		
	<i>Самостійна робота</i>				

системи економічної безпеки	Питання та завдання для самостійного опрацювання	Пошук, підбір та вивчення літературних джерел за тематикою заняття.	Перевірка домашніх завдань	
	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 2.3. Методичний інструментарій до оцінювання економічної безпеки на мезо-рівні. 2.4. Інструментарій оцінювання економічної безпеки на мікро-рівні	Експрес-опитування	6
	Практичне заняття	Інструментарій оцінювання економічної безпеки на мікро-рівні	Активна робота на парі	
		Контрольна робота	Контрольна робота	5
	Самостійна робота			
Питання та завдання для самостійного опрацювання	Пошук, підбір та вивчення літературних джерел за тематикою заняття.	Перевірка домашніх завдань		

Тема 3. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки організації	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 3.1. Оцінка та діагностика фінансово-економічного стану та фінансово-економічної стійкості організації. 3.2. Перевірка фінансових та виробничих можливостей потенційних контрагентів. 3.3. Оцінювання та аналіз економічної безпеки організації.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Оцінювання та аналіз економічної безпеки організації.	Активна робота на парі	
	Самостійна робота			
	Питання та завдання для самостійного опрацювання	Пошук, підбір та вивчення літературних джерел за тематикою заняття. Систематизація та критичний аналіз літературних джерел.	Перевірка домашніх завдань	
	Аудиторна робота			
Тема 4. Перевірка достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансово	Лекція	Лекція за питаннями: 4.1. Інформаційні джерела обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки. 4.2. Виявлення симптомів викривлення фінансової звітності. 4.3. Перевірка правильності списання та оприбуткування товарно-матеріальних цінностей. 4.4. Шахрайство при проведенні обліку персоналу.	Активна робота на парі	

ї звітності	Практичне заняття	Перевірка правильності списання та оприбуткування товарно-матеріальних цінностей	Активна робота на парі	6
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання для самостійного опрацювання	Пошук, підбір та вивчення літературних джерел за тематикою заняття. Відповіді на запитання для самодіагностики.	Перевірка домашніх завдань	
	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 4.4. Шахрайство при проведенні обліку персоналу. 4.5. Виявлення махінацій при розрахунках з контрагентами.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Виявлення махінацій при розрахунках з контрагентами.	Активна робота на парі	
		Написання есе	Написання есе, або наукової статті	10
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання для самостійного опрацювання	Пошук, підбір та вивчення літературних джерел за тематикою заняття. Систематизація та критичний аналіз літературних джерел	Презентація результатів		
Тема 5. Виявлення шахрайства з фінансовою звітністю	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 5.1. Шахрайство при проведенні обліку персоналу. 5.2. Виявлення махінацій при розрахунках з контрагентами.	Проблемна лекція	
	Практичне заняття	Виявлення махінацій при розрахунках з контрагентами.		
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання для самостійного опрацювання	Пошук, підбір та вивчення інформаційних джерел за тематикою заняття.	Перевірка домашніх завдань		
Тема 6. Запобігання фальсифікації даних бухгалтерського обліку	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 6.1. Професійні ризики бухгалтера в системі економічної безпеки підприємства. 6.2. Спеціальні методи перевірки достовірності наданої облікової інформації.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Спеціальні методи перевірки достовірності наданої облікової інформації.	Опитування	
			Контрольна робота	5
<i>Самостійна робота</i>				

	Питання та завдання для самостійного опрацювання	Виконання завдання за темою заняття.	Презентація результатів	6
Аудиторна робота				
	Лекція	Лекція за питаннями: 6.3. Дії спеціаліста з фінансово-економічної безпеки при виявленні випадків шахрайства з даними бухгалтерського обліку. 6.4. Проведення службового розслідування на основі виявлених викривлень даних бухгалтерського обліку.	Експрес-опитування	
	Практичне заняття	Дії спеціаліста з фінансово-економічної безпеки при виявленні випадків шахрайства з даними бухгалтерського обліку.	Активна робота на парі	6
			Колоквіум	9
Самостійна робота				
	Питання та завдання для самостійного опрацювання	Пошук, підбір та вивчення інформаційних джерел за тематикою заняття.	Перевірка домашніх завдань	7
Іспит				40

Рекомендована література

Основна

1. Економічна безпека підприємства. Електронний навч. посіб. / Уклад. М. І. Небава, Ю. В. Міронова. Вінниця : ВНТУ, 2017. 75 с.
2. Економічна безпека підприємства: [підручник] / [А. М. Дідик, О. Є. Кузьмін, В. Л. Ортинський, Г. В. Козаченко, Ю. С. Погорелов, О. В. Ілляшенко та ін.]; за заг. ред. А. М. Дідика. – Львів: НУ «Львівська політехніка», ТЗОВ «Видавнича група «Бухгалтери України», 2019. – 624 с.
3. Петряєва З. Ф., Іващенко Г. А. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки. Навчально-практичний посібник / Харків: Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017 – 241 с.
4. Управління фінансово-економічною безпекою: підручник / Г. В. Козаченко, С. В. Онищенко, Т. М. Завора; за заг. ред. В. О. Онищенка та Г. В. Козаченко. Полтава : ПолтНТУ, 2018. 521 с.

Додаткова

5. Вахлакова В. В. Економічна безпекологія: становлення науки // Проблеми економіки. 2017. № 1. С. 290-290.
6. Іващенко Г.А. Аналітичне забезпечення ризик-менеджменту в міжнародному бізнес-середовищі / Науковий журнал «Молодий вчений» № 4 (68) квітень 2019 р., с. 482-489
7. Іващенко Г. А. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки / Науковий журнал «Молодий вчений» № 2 (54) лютий, 2018. – С. 719 – 722.
8. Іващенко Г.А. Аналітичне забезпечення управління майновою безпекою підприємства / Ефективна економіка. 2019. № 4.
9. Іващенко Г. А. Забезпечення податкової безпеки. Ефективна економіка. 2019. № 10.
10. Іващенко Г. А. Ієрархія рівнів економічної безпеки / Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2017. - № 6 (11). С. 52 – 57.
11. Іващенко Г. А. Кібернетична безпека в системі діагностики та аналізу економічної безпеки підприємства / Іващенко Г. А., Воронюк Є. В. – Науковий журнал «Молодий вчений» № 1 (41) січень, 2017. – С. 605 – 609

12. Іващенко Г. А. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством / Іващенко Г. А., Головаш С. О. // Економіка та суспільство. – 2017. -№ 12. – С. 260 – 267.
13. Івченко Є. А. Трансформації системи економічної безпеки підприємства: монографія. Сєверодонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2018. 420 с.
14. Петряєва З. Ф., Іващенко Г. А. Методичне забезпечення оцінки експортного потенціалу підприємства. Ефективна економіка. 2020. № 1.

Інформаційні ресурси в інтернеті

15. Реєстр Міністерства Юстиції України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.minjust.gov.ua
16. Столбов В.Ф. Особливості управління системою фінансово-економічної безпеки підприємств / В.Ф. Столбов, Г.М. Шаповал [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/35404/1/103-108%20Столбов%20ВФ.pdf>.
17. Гнилицька Л. В. Формування сучасних науково-методичних підходів до оцінювання стану економічної безпеки суб'єктів господарювання [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3159/1/Gorjacheva.pdf>.
18. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Дисципліна «Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=3303>